

Nemški valpet.

(Fovest, spisal J. Jurčič.)

Družčine res nisem imel posebne, kaj bi djal, še doberšne ne, ono jesen, ko sem nekega popoldne na ploščati skali v hosti sedel z Blažem Pumprehtom, c. k. pisarjem. Pa da si je v tem poslednjem stavku tako poštena resnica povedana, da bi pred vsako sodnijo z mirno vestjo tri prste za njo vzdignil in se vsemu dobremu odpovedal, bati se je vendar, da ne bi Blaž Pumpreht zvedel, kaj se očito o njem piše. Blaž Pumpreht pak je preveč realen mož, da bi bral tega ali onega jezika povesti. To in pa zaupanje, da mu ne bo nobeden tistih bralcev, ki ga osebno poznajo, ničesa povedal, kako sem ga obiral, — to me tolaži in še enkrat ponavljam: prav dolgočasen tovariš je bil ta Blaž Pumpreht. Ves božji dan skoro sva vsak z eno puško lazila po hosti in ves ta čas mi je sitni Pumpreht pravil — stoj! zdi se mi, da še povedati ne smem, kaj mi je pravil, zakaj bere se v svetem pismu: gorjé mu, po komur pohujšanje pride. Pa saj veste, da je človek, kedar boljega nima, z vsem zadovoljen, kar Bog da. Tega bi si pa vendar zraven vsega družega natolcovanja ne upal izreči, da Pumprehta ni Bog dal, zakaj njegova mati bi me potem za lažnika in vedi ga bog še za koga obdolžila, če še živi.

Vendar mi vest ne da drugače, da to obiranje cesarskega pisarja vsaj s tem malo popravim, da z vso resnobo povem: Blaž Pumpreht je imel zraven družih skritih dobrih lastnosti še eno vidno, namreč polno čutaro vina, katero sva — kakor lisica in lisjak v narodni pesmi — oba vkup pila. Tudi pol hleba, dve klobasi in tri glavice česna sem videl iz Pumprehtove torbe na dan priromati, ktera jedila je Blaž z veliko lakoto trl in zlasti, kar se tiče česna, trdil, da sicer vé, kako nesloveča in kmečka jed je to, da se pa njemu prav prileže. Jaz pak sem mu dokazoval, da je bilo česno jesti pač v nekdanjih starih časih nesloveče opravilo, da pa današnji svet že drugače o tem sodi, sosebno od kar je tam v španski deželi živela in hodila bosonoga gospodičina, nepriemerljivo lepa Dulcineja iz Toloze, slavna ljubica hrabrega viteza žalostne postave, Don Kišota, ktera je česno posebno v čisljih imela, če njen zgodopisec ne laže.

Ko sva se tedaj s Pumprehtom tako o česnu pogovarjala, prav tako kakor se med možmi govori, približa se nama tretji mož. Ne vem že več, ali sva bila tako v svoj pogovor zadolbena, ali je mož tako tiho prišvedral po stezi, ki je mimo držala, domislil se pa še, da ga nisva poprej videla, kakor da je naju ogovoril: „Prosim za dar božji, bodem molil za duše v vicah.“

Že ta prošnja je naznanjala vsakdanjega berača. Bil je star, porasen in sivolas mož drobnega, zeló nabranega obraza in velicih še vedno živih oči. Hodil je ob kljukasti palici in je bil še precej snažno opravljen.

„Daj mu tisto vino, kar ga je še v čutari, daj! Saj ga imava že dovolj za zdaj“, pravim Blažu Pumprehtu.

Ali on odkima z glavo, poželjivo ogleduje čutaro in pravi: „Škoda ga je. Eno glavico česna vam dam, mož, na-te!“

Berač je zmajal z glavo kakor pred Pumpreht, zaničljivo ustna nategnil na smeh in djal: „Česno samo na sebi v jezik peče in je trdo, jaz pa zób nimam.“

„Daj mi malo kruha in tisto kapljo vina“ pravim.

„Nič — odgovori Pumpreht ter ogleda čutaro. — „Še ga je za tri debele požirke. — Pa dam ga vam, mož mavhar, če česno sneste popred.“

Berač valja tisto česno po roci in ga opazuje okoli in okoli. Videlo se mu je, da bi rad vino zaslužil, pa bal se je ugrizniti.

„Še kos kruha bom dal po vrhu, mož, snejte tisto“, reče Pumpreht, kteremu je, kakor se je videlo, beračeva zadrega veliko veselje delala.

Po kratkem premisleku se starec vsede namra nasproti in jezno začne česno lupiti in grizti. Menda ga je jako v jezik peklo, kajti kisló se je držal, solze so mu večkrat v oči stopile in zdaj pa zdaj je zamizal in stresnil se, tako da se mi je revež res smilil. Ali gospod Pumpreht se ni dal preprostiti, da bi bil pred vino dal in kruh. Neusmiljeno se je smejal prizadevam starega moža, tako da sem bil že jezen. Kako vendar more človek nad tem veselje imeti, da starega berača muči, mislil sem si.

Starec je bil polovico pekočega darú s trudom in težavo uničil, drugo polovico pa je z obupnim pogledom v roci držal in bolj tiho djal: „Ne bo šel!“

V tem hipu je Blaž Pumpreht kaka dva streljaja od nas v dolini zagledal lepo deklico, ki je bila prišla detelje kosit. Ker je bil ves mrtev na ženske, pozabil je v hitrici mene, berača, vino in česno ter je zdiralj proti polju, kakor bi ga devet beričev podilo.

„Vrzite česno strani pa izpijte to“ pravim beraču.

Mož hlastno prime kruh in vino. Videlo se je, da se je prvi in drugi oddušek starcu kaj prilregel, zakaj precej je bil nekaj bolj gibčen in oči so mu svitleje prihajale. Primeknil se je bliže k mojemu kamenu in djal: „Ta gospod je še ves neumen. Komaj je babnico zagledal, že je k nji tekel. Ne vé, kaj je ta svet, kakor jaz nisem vedel. Ko sem bil jaz mlad, bil sem ravno tako neumen. Mislil sem, da je vse, kar vidim, moje dekle. Zdaj pa ko sem star, mislim, da je vse, kar vidim, skorja kruha. Pa zakaj letim za kruhom? Samo zato, da bi si to ubogo življenje ohranil, ki ni trhlene jarmovke vredno in pusto, kakor bi za syinje v mlin napravil v raztrgan žakelj. Vidite, vsi smo neumni, mladi in stari. Kaj menite, da bi meni treba bilo zdaj-le za to kapljo vina in ta kruh — Bog ga onemu gospodu in vam povrni — beračiti, kobi bil za mladih let imel tako pamet ko zdaj? Pa mlad človek in star pes sta si enaka po umu: nobeden se ne poboljša. Saj veste, da je star pes po zimi v listji ležal za hlevom, in se od mraza tresel. Tačas je pač lepe obljuje delal in djal: Molči pes! kedar poletje pride, sezidal si boš gorko pesjo hišo, da te ne bo več zeblo. Pa kaj stori, ko pridejo gorki pesji dnevi? Ali ga je videl kdo hišo zidati? kaj še! V konoplje se vleže, jezik na hladno pomoli in hude dneve pozabi. Taki smo vsi. Če Bog na take namene gleda, pridemo vsi doli v peklo.“

Da-si sem prej mislil starca brž ko mogoče odpraviti, zdele so se mi vendar te poslednje njegove besede tako nekako modre in za ena-

cega moža nenavadne, da mi je pri tej priči zanimljiv postal. Da more ta človek tako govoriti — mislil sem — gotovo nima mrtvega praznega življenja za seboj, moral je živeti ne samo s telesom, ampak tudi s fantazijo in premišljevanjem raznih prikazni, ktere so ga srečevale. Če pa že tacih ljudi med izobraženimi ni veliko število, kolikanj bolj ga moram veseli biti, da ga dobam v krdelu, kjer bi ga ne iskal najprvo.

„O skušal sem skušal, Bog ne daj da bi toliko! — odgovarjal je mož na več mojih vprašanj. — Nektere matere kruh sem jedel in pod nektero streho sem spal. Tam v Beneži-Najstati sem bil, stradal in pijančeval, vesel in obupen.“

„Kje je to v Beneži-Najstati?“

„To je že še nekaj več ko devet korakov od Dunaja sèm“, pravi mož in se nasmehne, da ne vem tega. Še le po pomisleku sem se spomnil, da je berač mesto Wiener-Neustadt po svoje prekrstil.

„Tedaj znate tudi še kak drug jezik govoriti, postavim nemški?“

„Tri leta sem bil tam. Znal sem nemško usnje strojariti, nemško jesti in piti in druge reči počenjati, govoriti pa nisem hotel znati več kakor toliko, da sem lahko svoj zaslužek zapravil. Še tisto kar so se ušesa brez moje volje naučile, nisem hotel govoriti in še dan danes nočem. Vem, da boste mi djali, da sem neumen in čuden človek. Sam vem, da sem res, pa zarad ene ženske je bilo vse to.“

In možiček se začne smejeti.

„Zakaj pa ste šli tako daleč po svetu?“ vprašam jaz.

„Če kratko povem, rečem: zarad ene ženske, ki je nemško govorila in me za nos zvodila. Ko bi pa na dolgo pripovedoval, ne bi poslušali in tudi že davno nisem pravil in — da po pravici povem — tudi pripovedujem nerad vsacemu te kvante, zato ker posebnega ni nič.“

Trd je bil starec, ni se dal napraviti, da bi bil kaj povedal.

Zlasti pa ko je zagledal, da moj neslani tovariš Blaž Pumpreht gre nazaj, obmolknil je čisto in začel razbirati svoje mavhe.

„Zapodila me je! pomisli ti, — djal je Pumpreht. — Ali čedna punčara je presneto lepa. Bodem že zvedel, čegava je in bom še druge strune napel. Kaj pa vi, mož, ali ste zgrizli česno? Ali je bilo sladko? Kislo ste se držali, mož, kislo!“

Berač ni odgovoril ničesa. To Pumprehtu ni bilo po godi in djal je:

„Škoda, da sem potepuhu dal vino, mar bi ga bil sam izpil ali pa po tleh izlil!“

Težavno mi je bilo Pumprehta samega domu odpraviti. Še le ko je videl, da jaz nikakor nisem voljen ž njim iti, odšel je in godernjaje klel, da more človek tako svoje poštenje pozabiti, da se če s capastim beračem pogovarjati. Jaz pak sem bil vesel, da je šel.

„Ko bi bil jaz mlad in mlade pameti, kaj menite, da bi bil ta gospod tako pete odnesel? E hudo kri sem imel, ne bi se bil dal tako pitati, ko zdaj! Pa kaj se hoče, tacih ljudi je največ na božji zemlji, kakor je ta gospodè. Zatò mu zamere ni“, djal je berač.

Nekaj potem mi je starec jel praviti svoje dogodke. Kolikor je mogoče, povem vse ž njegovo besedo ter želim, da bi bralca vsaj na pol toliko zanimalo, kakor so mene.

(Dalje prihodnjič.)

Nemški valpet.

(Povest, spisal J. Jurčič.)

(Dalje.)

Vsak kristijan — pravil je starec — je že slišal tisti sv. evangelij brati, ki pripoveduje, kako se je dobrosrčni Samarijan usmilil ubozega, na samoti onemolega in opéšanega človeka, kterega je še mimogredoč duhoven v nadlogi pustil in svojo pot šel. Težko se bode pa menda človek dobil, ki se je poslušaje to povedko našega Gospoda domislil prvič svojih staršev in drugič možá, ki bi mu bil kakor tisti Samarijan drugi oče. Jaz pa se vselej domislím, in da-si nisem eden tacih, ki imajo jok za rokavom, pridejo mi solze v oči.

Svoje matere in očeta jaz nisem nikdar poznal in živ človek ne vé menda, kdo in kaj so bili. Moje matere, kteri me je, menim, Bog ob času dal, ko me ravno ni hotela, bilo je mene sram; zakaj ni me dojila, ni me povijala, ne po noči vstajala, ni luči pihala, da bi me utišila in napasla, temuč v cunje me je zavila in nesla me je v hosto k potu v reso, da bi me kdo po poti gredoč pobral. Šlo je več ljudi mimo mene, vse bi vam lahko po imenu povedal, ko bi je poznali, — ali ko so videli, kaj veka v resi, potuhnili so se in hiteli naprej, nobeden si ni hotel križa nakopavati na glavo; pozneje so mi pravili sami. Zadnji je prišel usnjar Rapas, edini mož, ki mi je na tem svetu toliko dobrega storil, da sem mu tako hvaležen kakor bi svoji materi bil, ko bi bila taka ko so druge matere, ki svojega poroda ne pusté v resi na mrazu. In vendar sem včasí v svojem življenji prav v resnici mislil — Bog mi greh odpusti —, da bi bil mož meni morda bolj ustregel, ko bi me bil tam pustil, da bi bil zmrznil. Hudega sem v svojem življenji tako in tako več vžil ko dobrega, in po vsem tem mi še ne more živ krst povedati, ali sem s tem trpljenjem zaslužil nebesa ali ne. Tako pa sodim, ko bi bil tačas umrl, da bi mi tudi tam na onem svetu posebne sile ne bilo.

Usnjar Rapas iz * * veši tedaj me je pobral, v svoj kožuh zavil in kakor mlado mačko nesel domú. Mož je bil že precej priletén vdovec in ni imel lastnih otrók. Ker me je ravno na sv. Luka dan dobil in v resi našel, krstili so me za Luka Resarja. Njegove dekline so me izredile. Imel je ta moj dobrotnik z menoj tisto potrpljenje, kterega se je moja prava mati bala ali ga ni mogla imeti. Zakaj saj veste, da je otročja reja najkesneja in najslabejša na svetu. Prešiča, tele ali kaj drugega gospodar izredi v dveh letih in ima nekaj dobička od tega, otroka pa mora gledati in obirati leta in leta. In kaj ima od tega? Ko bi svet vse to premislil, vedel bi bolj, kaj je četrta zapoved. Tudi jaz nisem nič pomislil. Kako sem bil možu hvaležen v djanji, povedal vam bom!

Nikdar ne bi mogel pozabiti, kako mi je bilo tačas pri srcu, ko sem zvedel, da nimam ni očeta ni matere in da me je usnjar Rápas v hosti dobil kakor ježa v resji. Do devetega leta sem mislil, da je usnjar moj pravi oče. Za prvo izpoved smo hodili fantje k nauku. Jaz nisem bil nerodne glave, zató sem bil eden prvih. Tudi za moč se nisem ustrašil nobenega vrstnika in poreden sem bil kakor nobeden. Kdor se mi je

zameril, ta je bil tepen. In ob eni taki priliki mi je enkrat eden tovarišev očital, kdo sem in kaj sem, kakor je menda slišal pogovor med staršimi ljudmi.

Mislím, da bi bilo boljše, ko bi bil to popred zvedel, ko sem bil še menj pri pameti. Zakaj od tčas sem svojo natoro spremenil. Nič več nisem bil tako rad v družini, zdelo se mi je, da mi bodo povsod v oči metali, da sem iz hoste doma, Luka Resar! Svojega očeta — tako sem usnjarja klical — nisem hotel popraševati. Da je res, kar sem zvedel, pričalo mi je že moje ime.

Pa mlad človek se vsega navadi in s časom vse pozabi. Tako tudi meni kmalo ni bilo več dosti mari. Čeravno je bil moj stari trd, malobeseden in največkrat slabe volje, sprevidel sem vendar, da me ima rad. Za drugo se pa nisem zmenil. Dela mi ni manjkalo, kruha tudi ne.

Izučil me je bil strojarije in ko sem bil odrasel, spremljal sem ga, kamor je šel, prodajal sem ž njim po semnjih, kupoval kože, in kjer je bilo treba, povsod sem bil. Zaupal mi je, kakor sam sebi.

Večkrat mi je djal: „Fant! priden bodi, jaz svojih reči ne bom na oni svet nesel.“ Bil je pa najpremožnejši v vasi. Tako sem vedel, da misli mož za-me skrbeti in lahko bi bil do današnjega dne imel, česar bi bil pozelel, ko bi bil tak ko drugi.

Osemnajst let sem bil star. Tovarišev nisem imel, zato ker jih nisem iskal. Drugi fantje so hodili svoje pote, jaz pa svoje. Skoraj vsi so bili jezni na-me, ker so vedeli, da bi lahko za pijačo dal, pa nisem hotel. To pa je bilo mojemu staremu posebno po godi. Dal mi je denarja, kolikor sem hotel.

Pri sosedu so imeli krčmo. Tjekaj sem zahajal zvečer in sem ga po malem pil sam. Pa ni mi bilo le zavoljo vina. Sosed je imel tudi lepo hčer moje starosti. Liza je bila najčednejša, kar jih je v nedeljo k maši prihajalo. Bila je tudi izšolana v mestu, znala je pisati, brati in nemško govoriti. Midva sva govorila tako, kakor sem jaz znal, in bila je zadovoljna s tem, kar sem jej jaz povedal. Tako sva se pobogala do dobrega in skoro vsak večer sem bil tam. Drugi mladi ljudje so to reč kmalo zvedeli in ni ga bilo, ki bi si upal izpodrivati me, zakaj vsak me je poznal, da ni dobro z menoj slepe miši loviti. Oče in mati moje deklice tudi nista imela nobenega ugovora, temuč bila sta me še vesela.

Vse je bilo dobro, dokler ni moj stari zvedel kako in kaj. Stari-kova babnica mu je obtožila, kakovo in ktero nevesto sem si izbral. On ni bil moje misli. Nekoč ko sva bila po večerji sama in sem jaz hotel oditi, vpraša me: „Kam si namenjen, fant?“

„K sosedu!“

„Po kaj? Zakaj ne bi šel spat?“ djal je.

„Glaž vina bom popil in potlej grem koj spat“, pravim.

„Tam visi ključ“ pravi stari moj, „vzemi ga in pojdi si v mojo klet po vino. Bolje je ko sosedovo, menim.“

Jaz sem se potuhnul in nisem rekel nobene. Mislil sem si pa: starost, sitnost!

Stari sedi nekaj časa, dene roke po mizi na križ in pravi: „Luka! Kakor slišim si se že začel ženitovariti. Jaz bi ti ne rekel nič; pred ali potlej se moraš. Pa dobro me poslušaj: tukaj, kjer si ubral, ne boš neveste imel. Na mojo domačijo ne! Zbiraj drugod. Saj veš, da pri so-

sedu ni družega ko baharija. Če tisti kisli vrisk, ki mu vino pravi, prodaja, ne prodaja svojega, in če ima lepo domačijo, ni njegova, ampak ljudska. Meni je osemnajst sto dolga, drugam pa še Bog vé koliko. Sicer pa ti moram še povedati, da ljudi te rodovine jaz nimam rad, če ravno se ne prepiram z njimi. Prezvetnežem in bahačem in pohajkovalcem Bog svojega blagoslova ne da, to se vidi. Zató nočem, da bi ena te hiše v mojo hišo prišla. Ti si moraš gospodinjno izbrati, da bo delavna, domiselna, ponižna in da bo vsaj nekaj s seboj prinesla. Kaj boš s tako, ki se dela varuje in samo gosposke reči zna? Če bo nemško govorila, brala in čečkala, ne bo ti s tem za en polovičar pripridila. Zdaj pojdi spat in pomisli, kaj sem govoril. Ni bilo zastoj, ni neumno ne.“

Jaz sem šel pač spat tisto noč in sem mislil sem in tje. Ali rekel sem sam pri sebi: starost, sitnost, in ostal sem trmoglav. Pustim je ne, če mi stari ne da ni toliko, kar se v oči vrže brez škode.

Tako sem jaz spoštoval moža, ki mi je bil več ko oče.

Ir hodil sem vasovat k sosedu odsihdob kakor popred. Deklica se mi je od dne do dne bolj vrasla v srce, in kakor vsi neumni mladi ljudjé, mislil sem za trdno, da brez nje ne morem živeti.

Pa bil sem svoje glave in svoje pameti človek. Kar me je kaj popadlo, in bil sem večkrat siten, čmeren in čuden. Sam nisem vedel, kaj mi je. Tačas je imela deklica vselej križ z menoj, zakaj nisem jenjal, da sem tudi njej dobro voljo pregnal. Tako sem jej veliko prizadeval. Sam se čudim, kako je bila tako potrpežljiva. Tako sva se v enem dnevi sprla in sva bila še tisti večer dobra.

Vendar sem jo rad imel. Da sem jej nagajal, to se mi je tako zdelo, kakor bi bilo potrebno, pomlad se človeku veliko lepša zdi zató, ker za zimo pride. Ko bi bila vedno le pomlad, naveličal bi se je človek.

Naša vas je tlako in desetino dajala bližnjemu grajščaku, ki je imel čudno nemško ime. Mi smo mu rekli: Druban, pisal se je drugače. Ta mož je bil debel, rudečega obraza, majhen in strašno hude jeze. Malokdo je njega rad imel, on pa nikogar, razen svojega valpta. Oženjen ni bil, pa je vendar živel, kakor bi bil oženjen, samo da je imel zdaj to zdaj ono ženo. Imeli so ga eni za bogatega, eni so pa djali, da je več dolžen, nego premore.

Njegov valpet je bil iz Nemškega doma. Precej ko je v naš kraj prišel, ni znal govoriti drugače ko po nemško, zató so mu ljudjé djali nemški valpet. Počasi se je pri delavcih naučil nekaj besed, da je tolkel za silo. Tudi njega ni menda nihče rad imel, zakaj siten je bil kakor muha. Kedar smo tlako delali, stal je nam zmerom za petami in pri-ganjal. Gorjé je bilo stari babici, ktero jo v grajskem gozdu dobil, da je drva pobirala ali zelenje smukala. Posodo jej je vzel in raztepel, in njo je osuval neusmiljeno. Bil je dolgin, kosmat po bradi in bledega precej suhega lica. Celó lep je bil in ženskam, ki niso bile grde ni stare, znal se je prikupiti in pridobrikati, kakor nobeden drugi. Prve besede, ki se jih je bil naučil, bile so: „Micka moja“ in „hudič“. Kedar je ono izgovarjal, bil je sladek kakor med; kedar je pa zahudičeval, tačas so se ga bali stari in otroci.

Midva sva se iz prva dobro razumela. Ne vem, kako je to, da se je bil ravno na-me obesil. Kedar sem jaz za našo hišo imel tlako opravljati, ni mi bilo treba nikdar delati, stal sem pri valptu, dal mi je tobaka ali

cigaro in razgovarjala sva se, kolikor je ravno on govoriti mogel. Popravljal sem mu besede, ktere je napačno stavil, in na zadnje sva bila prav prijatelja. Od maše gredoč za dekleti, nisem šel nikdar z družimi fantini, ampak malo zadej in tudi ne sam, ampak valpet se mi je pridružil vselej, kedar se ni s svojim gospodom peljal. Če sem šel v nedeljo pri farni cerkvi jaz v krčmo, šel je še on z menoj; če sem jaz plesal, plesal je tudi on z mojo deklico.

Včasih sem bil prav nevoljen in jezen, kaj postopa ta škric kosmati za menoj in mi ne dá mirú, da bi sam govoril ž njo?

(Dalje prihodnjič.)

Izdajalcem.

(Zložil Fr. Levec.)

Obesil Iškarjot nekđaj
Na vrbo se je bil zeleno,
Zatorej ima še sedaj
Vse deblo krivo in skaženo.

O ko bi se sedanji čas
Vsi izdajalci pobesili,
Pač zmanjkovalo bi nam las,
Da hrastje ne bi se lomili!

Mala Furlanka.

(Noveleta, pisal Fr. Celestin.)

(Konec.)

To vse se je zgodilo v enih minutah. Težko sem čakal komisarja, da bi mu povedal, kako in kaj? Na enkrat slišim pred vratmi govorjenje. „Nace! le kmalo opravi, da bomo brž črnino pokusili,“ opominjal je nekdo. Duri se odpró, in noter stopi policijski komisar, ki sem ga potem spoznal, ko je prostak šepnil korporalu še vedno v zapisnico zaverjenemu: gospod komisar. Pogladi si enekrati še ne prestari mož raz čelo lasé, in vsakikrat je stopil termometer njegove resnosti za najmanj deset stopinj više tako, da je kazal že vrelo stopnjo, ko začujem glas: „Kje je?“ Žandarja se ponižno priklonita, in korporal pokaže mene. „Popis osebe!“ velevala dalje. Na pol glasno bere oni popis, in izpod očal meri mene. „Popis se mi nič kaj ne veže s tem-le“, mrmrá in reče potem glasno: „Ste li vi

Le zdihuj srcé, ker zginil je ljubezni sladki raj,
Oh! zastoj je hrepenenje, — čas ne pride več nazaj!“ —

„Joj, gorjé!“ odmeva Gotov glas, ko poročnik končá,
Kralj glavó zakrito nagne zdaj od bolečin srcá.
„Joj, gorjé!“ razlega votli hrup po taboru se krog
In mladenča kri okrvaví meč sto sovražnih rok;
In zdaj vjete vse Rimljane tje pred kralja priženó,
Grozno meščevaje se je čejo spravit' pod zemljó.
Alarih zdaj zmekne od obraza bledega roké,
In zasvetite v očesih se njegovih solzi dve;
Ves srdit pogleda po vojščakah, kateri pač pomen vedó,
In le s tihim kar zavzetjem urno preč odstopijo.
Slavni Alarih, junaški zmagovalec pol svetá,
Se molcé sprehaja po šotoru — tožnega srcá;
Le devetkrat še večer se nagne, z jutrom dan pričené,
Ko kraljevemu junaku zadnji zor prikaže se.
Kratek boj je s smrtjo, žalost naglo konec jej storí,
Ko srce junaško počí, ga življenje zapustí.
Tje v višave duh se dvigne Alarihov nad zvezdé,
Jok in žalost pa odmeva čez doline in goré.
Dokaj hrabrih zdaj vojščakov v srce svoj potisne meč,
Ne solzé, — le smrt odpravi žalost jim na veke preč!

Kjer Buzentovi valovi pred Kozenco tje šumé,
Gotje tam z jetniki in mrličem blagim obstojé;
Jéz derečim tu valovom urno v bran postavijo
Ino v strugi skalnati kraljevi grob izkopljejo;
Proti vzhodu pa z obrazom mirno truplo položé,
Britko žalovaje črni grob brez luči zapusté.
Brez cvetic, bršlina, vrbe — kraj tihotni je ostal,
Brez gomile val dereči tukaj sam bo žaloval!
In na grobu sredi vode črni križ v nebó strmí,
Tam krščanski Alarih, junaških Gotov kralj, leží! —
Po pokopu napeljali v strugo zopet so vodó,
Da za grob kraljevi vedel nihče zanaprej ne bo,
Umorijo vse Rimljane, kri valove rudečí, —
Kralj mogočni pa v spominu dan današnji še živi!

Nemški valpet.

(Fovest, spisal J. Jurčič.)

(Dalje.)

Sosedova hči, moja Reza, je malokdaj smela za kratek čas z menož
v krčmo. Vselej se jej je domú mudilo ali pa se je bala, da bi je domá
ne zmerjali. Kedar sem jo pa vendar preprosíl, bil je nemški valpet
gotovo z nami. Neznansko me je jezilo, če sta ob taki priliki vpričo

mene začela nemški govoriti, da jaz nisem mogel umeti. Vselej sem mislil, da o meni govorita. Prepovedal sem jej enkrat za vselej in nekaj časa me je ubogala. Ne vem, ali mu je to povedala ali ka-li, po poti domú me je valpet za ramo prijel in rekel: „Nič ne boj! Tvoji ljubici jaz nič storil. Druzih dosti.“

Jaz nisem odgovoril ničesa, verjel sem mu in prijatelja sva bila spet. Drugi fantje, moji vrstniki, niso mogli valpta videti. Pisano so tudi mene gledali, kedar sem ž njim prišel kam v krčmo. Slišal sem besede, da ga bodo enkrat ven vrgli. Rekel nisem ne bev ne mev, pa mislil sem si, kdor bo z menoj prišel vino pit, bode je tudi pil in naj le eden mezinec stegne po njem! Pobiral bo svoje ude po tleh, naj bo Peter ali Pavl. In res je bilo enkrat zavrelo.

Velikonočni ponedeljek sva bila z valptom in mojo deklico po navadi malo v krčmi po maši. Našli smo notri več fantinov in nekaj deklic. Že kakor so si namežikali in glave stikali, videl sem, da bo nekaj, kar že bo. Mi trije smo pili polič, oni pak so poklicali več bokalov na mizo. Jaz nisem bil nikdar brez denarja in ravno tačas sem imel veliko očetovega pri sebi. Mislil sem še enkrat toliko vina na mizo poklicati, kakor ga oni imajo, pa deklico sem moral pred odpraviti.

„Midva še ne greva kmalo“, rečem jej, „pojdi sama domú.“

Ko je odšla z nekaterimi tovaršicami one druge mize, prinese mi eden polno kupo in pravi: „Na pij, pa onemu svojemu tovaršu napij, ne vem kako ga že kličejo, za beriča ali za gospoda. Vina imata tako malo!“

Po meni je zavrelo. Primem kupo in jo vržem za vrata, da se razleti na drobne kose. Na enkrat so bili vsi po koncu. „Udri škrica in njega!“

Prvega, ki se je v mé zaletel, pahnem po hiši, da je padel in si glavo razbil. Potem stolu nogo odtrgam in začnem mahati ko tristo medvedov. Tudi valpet je bil bolji za tepež, nego sem si mislil. Vstopil se je bil na mizo, polič vihtel in kričal: „Kdo bo mene tepen!? Solnce, mond, šterne — zvezde, kdo bo mene tepen!“

Nihče se ni upal blizo njega, tako hudo je gledal z mize doli, rudeč ko rak, živih strašnih oči in dolg, da je do stropa dosegel s svojim vzdignjenim poličem.

Jaz sem bil kmalo delo opravil, hišo čisto pomel, vse ven pometal. Pila sva sama in pila sva zelo. Nemški valpet je klel, da ga nisem zastopil, z zobmi škrtal in roke pestil. Vinski je bil, jaz tudi.

„Sakra — šterne! Kdo bo mene tepen!“ vpil je.

„Nihče te ne bo tepel, sraka neumna!“ pravim jaz in plačam krčmarju vse, kar so oni in midva zapila.

„Sraka, bôš to, sraka, bos?“

„Saj nisi bos, le potiplji, da imaš črevlje, reva pijana!“ pravim jaz, ki tačas še nisem vedel, kaj ta beseda v nemškem pomenja.

„Kdo bo mene tepen!?“ vpije valpet, čedalje bolj pijan.

„Jaz — če nisi tiho!“

„Te Kranjci, ti — —“ še več je govoril, nisem ga umel, pa vedel sem, da nas vse zmerja. To me zgrabi in povem mu, da ga bom, če ne bo tiho, prijatelja gori ali dobi; zmerjati in čudnih imen dajati si ne dam nikomur ni Nemcu, ni Lahu, ni beraču ni cesarju. To je amen v očenašu.

„Ti Nemeč, ne kranjski“, pravi valpet.

„Kaj! Jaz sem, kar sem, ti bodi kar hočeš in molči, če hočeš, da se bova lepo gledala.“

„Kann nit sein,“ pravi oni.

Jaz ga tačas nisem prav zastopil. Mislil sem, da pravi, da nekaj ni za-nj. Kdo ni za-nj, jaz? Kaj pa hodi za menoj in z menoj, če nisem za-nj. Jeza me obsede, vstanem in mu tako priložim s pestjó po zobéh, da se mu je pri tisti priči kri ulila. Zarujoval je, svitlo, strašno me je pogledal, s pestjó zaprotil in zažugal, potem pa padel na stol nazaj in kri cedil po tleh.

Jaz sem šel domu. Še le ko sem se prespal, začel sem misliti, kaj je bilo. Žal mi je bilo, in prav se mi je zdelo, da sva se z valptom sprla za vselej. Ta dan je bil sovražen dan za mé. Najprvo sem si zarad njega sovražnike naredil in potlej še njega samega. Druzih se nisem bal, njega pak sem se — da po pravici povem — malo bal, in zató mi je bilo žal. On je valpet pri gradu, pri svojem gospodu precej premore, gospod pak je mogočen, zamera pri njem nevarna, vzlasti za človeka v mojih letih. Valpet je tudi tuj človek, Bog vé ktere in kake matere sin, kakovega srca; hude jeze je, meščevati se bo hotel za dobljeno klofuto tako ali tako.

Premišljevaje te reči, skrbelo me je malo in kesal sem se, da sem šel v krčmo. Za drugokrat bom vedel, mislil sem si, spustil vse z nimar in sem delal.

Dolgo časa nisem videl valpta. Kedar je bilo treba iti v grad, šli so oče ali hlapec. Jaz sem se ogibal sniti se ž njim. Kmalo pak sem zvedel, da se nisem motil, ko sem mislil, da se bo znesel nad menoj in skušal me kako zakopati.

Moj oče ali rejnik je bil nekega dne nanagloma k fajmoštru poklican. Fajmošter in grajščak nista bila prijatelja, ker oni ni mogel molčé potrjevati grajščakovega nezakonskega in vendar ne deviškega življenja. Zató je duhovni mož povsod pazil in kedar je čutil, da grajščak kaj namerja, kar ni bilo dobro, prestrigel mu je nit, če se je le dalo.

Ko je moj oče k njemu prišel, vprašal ga je fajmošter, če misli svojo domačijo meni prepustiti, ali komu drugemu. Djal je, da jo bo meni prepustil, pa ne še tako brž. Premislil se je pa koj, ko mu je fajmošter povedal, da po grajščakovi volji menijo mene v vojake vtekniti, ker nimam staršev ni pravega doma in tedaj laglje grem, ko drugi vaški mladenči. Stari me je rad imel. Ustrašil se je tega, da bi jaz vojak bil in daleč v deveti deželi umrl. Brž me je dal prepisati, gospodarstvo pak si je obdržal in pravico, prepis vzeti nazaj, ako bi hotel.

Jaz sem vedel, od kod burja brije — valpet! In vesel sem bil, ne zarad sebe, da ne bom šel na vojsko, temuč zarad njega. Kako ga jezi, da mu je spodletelo! Sovražiti sem ga začel in nič več se ga nisem ogibal, še iskal sem ga; rad bi mu nekaj besed povedal, v zobe se mu zasmejale.

In res dva dni pozneje ga srečam. Hotel je mimo mene iti, tiho in potuhnjeno, ali jaz ga primem za ramo in pravim: „He valpet! sakrašterne — pa nič kleti po nemški, — slišim praviti, da si bil tičem nastavil, pa so ti stave in zanjke populjene.“

„Jaz nimam s teboj nič govoriti“ pravi valpet.

„Jaz pa imam!“ pravim ter ga ponikastim za ramo. „Poyem ti, da se varuj po temi in v copatah hoditi okoli mene, kakor si začel. Bojim se te toliko, kolikor konjske smrti. Ti se pa mene le boj. Zakaj da znam po zobéh in čeljustih lopniti, to veš menda in se še lahko prepričaš.“ — Prekanjeno je bil jezen, ko sem mu tako povedal. Usta je stisnil in šel naprej v hosto, kamor se je bil namenil. Tam je imel čas drva stražiti in prežvekati, kar sem mu povedal. In mislim, da je tudi prežvekal in ni mogel požvečiti. Presedalo mu je.

S sosedovo hčerjo sva bila tako kakor pred. Vsak večer sem bil tam in strašno se mi je tožilo, če je nekaj časa nisem videl. Brez nje sem mislil da ne morem živeti; in kedar sem jo videl, bil sem srečen. Le če sva bila dalje vkup, zdela se mi je včasih pregovorna, včasih pretiha. Tačas sem bil siten, očital sem jej vse, znesel vse male reči na dan. Ko je pa revica začela jokati pred mojo sitnostjo, tolažil sem jo, včasih sem bil pa še jaz tako neumen, da sem začel jokati. Saj pravim mlad človek nori, da sam ne vé kako ni kedaj.

Po letu je bilo okoli po deželi več semnjev za vrstjó. Moj oče je bil boľan. Moral sem jaz od doma za tri tedne. Nerad sem šel, pa drugače ni bilo. Solze so mi v oči prišle, ko sem od svoje Reze pred tisti večer slovo vzel za tri tedne. To bodo tri leta, mislil sem; drugače ni bilo. Naprežem dva konjiča, oba mlada in debela, da ju je bilo lepo gledati, vsedem se od spredej na naložene butare usnja in poženem, sv. križ božji, po svetu na kupéjjo.

Bil sem na šestih semnjih, zamudil sem se dva dni čez, kakor sem mislil, pa pripeljal sem domú denarja veliko in prazen voz. Pozno po noči sem prišel domú. Moj stari me je bil vesel. Preštel je denar in pohvalil me je, da sem dobro kupčeval. Sedela sva tisto noč precej dolgo vkup in pila domače vino. Bil je zgovoren kakor malokdaj in česar mi ni pred nikdar naravnost z besedo povedal, povedal je tačas, namreč da ima mene tako rad, kakor marsikteri oče nima svojega lastnega sina tako rad.

„In zató ker te imam rad“, — djal je in v kupico gledal, „želim ti, da bi se ne zavrgel in ne zašel. Ženiti se boš moral; pa zdaj še ne. Čemú tedaj stičeš okoli bab, kakor si tukaj pri sosedu začel. Jaz sem ti že povedal, kaj mislim in kako. Saj nočem, da bi bil ti kakor zmrzle ali kak zapečjósedel. Muši se okoli deklet, kolikor češ, to se ve, kar je pošteno; samo za res ni ničesa pričenjati. Sosebno tukaj ne, kamor si ti oči obrnil. Tu niso nič pošteni ljudjé.“

„Deklé je poštena, za druge meni ni mar“, pravim jaz in jezilo me je, da oče tako govori.

„Deklé? Ta je prava materina hči. Mati njena je štiri druge za nos zvodila, predno je tega vzela.“

Jaz sem vedel, da je tudi mojega starega nekđaj za nos zvodila, pa povedati nisem smel, da-si ravno bi bil rad dobremu možu očital, da je on imel iste grehe, ktere na meni graja.

„Hči ne bo taka kakor mati, jaz jo poznam dobro. Boljšega dekleta ni nikjer“, pravim.

„Če je tako dobra, kakor ti praviš, in poštena, zakaj sem jo včeraj videl v ograji pod hrastom za grajskim valptom pogovarjati se na samem?“

(Dalje prihodnjíc.)

„Ko tebe na zemlji ni bló,
 Ko tebe nikjeri ne bó,
 Dekle bo mladenča ljubila,
 Čemu bi se midva jezila?—“

Nemški valpet.

(Fovest, spisal J. Jurčič.)

(Konec.)

To ni bilo gotovo nič posebnega, kar sem slišal od svojega očeta. Prava reč, če dekle s človekom govori, ki ga že dolgo pozna! In vendar me je pekla ta novica tako, da nisem mogel vso tisto noč spati. Večkrat se mi je že popred zdelo, da hodi za njo; zdelo se mi je, da ga tudi ona ne vidi težko. Zmerom sem se pa tolažil in nisem verjel svoji misli, saj vzeti je on ne more in noče, ona pak menda ima že toliko pameti, da bo vedela, kdo je on in kaj je ona. Še kaka druga deklica bi se ne pečala z beriškim valptom, kterega so ljudjé sovražili.

Namenil sem se bil precej drugo jutro Rezo dobro izprašati in izpovedati. Pa premislil sem se koj, in ko sva drugo jutro sešla se, valpta še v misel nisem jemal. Zdelo se mi je pa, da ne govori več tako rada z menoj kakor pred, da ni več tako potrpljiva ter da mi nobene zbadljive na dolgu ne ostane.

Jaz ne vem, če sem bil tega žalosten ali sem bil tako jezen, — vem pa, da sem bil tako neumen, da sem se enkrat jokal, ko sem bil sam. Ob enem pak sem se zagrozil valptu: gorjé mu bođi, če ga dobom, da bo okoli njenega doma lazil.

Bolj po redko sem jel zahajati k sosеду. Dostikrat bi bil rad šel, pa neka trma me je zadrževala. Mislil sem, da komu kljubujem, pa sem menda le sam sebi. Slišal sem večkrat, da je bil valpet v vasi in pri sosеду v krčmi, posebno na večer. Ali jaz ga nisem mogel nikdar dobiti, da bi ga bil malo zapodil.

Neko nedeljo popoldne sem ga našel v krčmi pri sosеду. Ko v izbo stopim, sedel je sam pri stranski mizi in zraven njega je sedela Reza. Jeza me je popadla, kri mi je vrela, pa veliko vaščanov je bilo v hiši, nobene nisem rekel Dekle je zarudela, ko me je zagledala, prišla k meni in me vprašala, kaj hočem piti. Ko mi vino prinese, ne rečem nič, natočim in pijem. Valpet jo pokliče k sebi in zopet sta jela govoriti. Kaj, tega ne vem, nemško sta se menila, to pa vem, da sta o meni govorila, kajti valpet me je vedno gledal in smejal se, ona pak je v mizo zrla in le malo odgovarjala. Ko bi me ne bilo družih ljudi sram, prijel bi bil glaž in bi ga bil razbil ob njegovo glavo. Tako pa sem se krotil, in pil glaž za glažem.

„Reza, sem pojdi!“ pravim.

Pride k meni in me vpraša, kaj čem.

„Tu k meni se vsedi. Otovrej sem menda že ko oni potepuh, če tudi ne znam hinder-hander govoriti, da bi se iz družih ljudi noreca delal.“

Ona mi je tajila, da bi bila o meni govorila z valptom.

„Strašno si siten!“ rekla mi je tudi zdaj in to me je zbudlo, da nikdar tako.

Vstane s sedeža tik mene, jezna in rudeča ter hoče iti ven.

„Jaz ti rečem da se vsedi!“ pravim.

„Ne utegnem“ odgovori neprijazno in gre venkaj.

Valpet pri tej priči vstane in gre za njo. Nazaj ga ni bilo več, v veži pak je še govoril ž njo, dobro sem slišal, odgovarjala mu je bolj prijazno ko meni; kaj sta se menila, tega ne vem, zopet sta nemški govorila.

Napijem se tisto popoldne, da nisem vedel, kje sem in kaj delam. Vem, da sem glaže pobijal, krel in kričal, da so me ljudje v krčmi pogovarjali in krotili, da Reze nisem videl celo popoldne, sicer pa ne vem kaj sem govoril, kedaj sem domú prišel.

Drugi dan sem bil bolan. Glava me je bolela tako, da nisem mogel vstati. Obležal sem za več časa, vročinska bolezen se me je bila polotila. Kakor mi je potlej dekle pravila, blede sem v svoji bolezni vedno o valptu, mislil sem, da se tepeva, da ga pobijam. Prepiral sem se tudi s svojo deklico, dajal jej čudna imena in vse ženske grehe očital.

Med mojo boleznijo je bila ona od kraja enkrat prišla vprašat, kako mi je in me je hotela videti, pa moj oče je ni blizo pustil, z osorno besedo jo je odgnal in tako ni prišla več blizo.

Ko sem zopet na lastnih nogah stal, mislil sem, da bode vse dobro; za trdno sem bil namenjen, da vse pustim, da se ne zmenim več za-njo in svojemu očetovskemu reditelju sem pa možko obljubil, da ne pojdem nikdar več k sosedu. On je bil tega prav vesel in vesel sem bil tudi jaz svojega sklepa. Kaj mi je mar valpet? Kaj ravno ta deklica? Manjka jih ne, druge so morda še boljše in bolj poštene. Tako sem hotel misliti, pa ni mi šlo. Koder sem hodil, ona mi je na misel hodila, kar sem delal, vse se mi je zdelo pusto, kar sem videl, spominjalo me je nje. Nikoli nisem mogel biti vesel. In v nedeljo, ko je od maše šla, zdelo se mi je, da ni vesela tudi ona ne, da najraje molči. Če sem jo pa doma srečal, ognil sem se jej, ali če se ni dalo, šel sem hitro mimo nje brez govora.

Zakaj? še zdaj ne vem. Kolikokrat sem se namenil, da grem k njej, da jo ogovorim! Pa sram me je bilo, nisem šel. Morda me pa vendar rada ima! O ko bi to vedel, djal sem sam pri sebi. Ko bi mi kdo utegnil povedati, da oni valpet zastonj hodi za njo, da ga ne mara, da mi je vendar še zvesta.

Take misli so mi zopet staro jezo do valpta zbudile.

Nekega večera je bil star berač pri nas čez noč. Pri peči je sedel po večerji in je vedel veliko praviti. Jaz sem stare možé v mladosti pravrad poslušal, kar so že pravili, najbo o starih časih in starih ljudeh ali pa druge pametne reči, skušnje in dogodke. Tudi verjel sem tačas vse, kar mi je kdo povedal. Tako sem tudi staremu beraču verjel, ki je djal in trdil, da zna tako narediti, da človek za eno misel, naj bo ktereга če svojih bližnjih, lahko vé.

„Kaj, ko bi jaz vedel, ali me ima ona rada ali mi je res nezvesta zarad onega nemškega valpta!“ mislim si jaz sam pri sebi.

Ko vsi drugi spat odidejo, vprašam jaz berača, kako se to naredi.

„Koliko mi boš dal, pa ti bom povedal in sam naredil?“ pravi.

„Koliko pa hočete?“

„Dva tolarja,“ odgovori in jaz mu ju koj obljubim.

„Ali je kakov črn maček v vasi?“ vpraša me.

Jaz povem, da je in reče mi ga skrivaj vjeti in zapreti, drugi večer bo zopet prišel, mačka vzela, pri vrbovem grmu na vodi zaklal ga in pri ognji v hosti sežgal tako, da bode samo ena koščica ostala in s to koščico bom jaz vedel za enkrat, kar bom hotel.

Res družega večera pride, odere pri vrbovem grmu črnega mačka in potem greva ž njim v grajski gozd. Na vrhu posekanega hriba zakuriva velik ogenj, jaz se vsedem na štor, berač pa začne emariti mačka in čudne besede godernjati. Jaz sem tačas take neumne reči veroval in še malo strah me je bilo.

„Še le do jutri zjutraj se bo naredilo,“ pravi moj copernik, „dajte denar naprej in potlej lahko zaspiva pri ognji.“

Jaz mu res dam dva tolarja, čepim nekaj časa in gledam, kako se reč pali in žge, potem pa zadremujem za majhno časa.

Ko se zbudim, bil je ogenj na pol pogasnil, mesec je bil izza bukovja pogledal, berača pa ni bilo nikjer. Opeharil me je bil. Jezen vstanem in hočem oditi domú.

Kar se mi zazdi, da je v grmovji nekaj počilo, kakor da bi kdo na trhleno vejo stopil in se mu bi prelomila pod nogo. Tudi sem kmalo nekaj visocega zagledal, da je proti meni šlo. Ko je iz sence stopilo, videl sem, da je človek, poznal ga pa nisem še. To sem koj vedel, da berač ni, prevelik je bil. Zagrabil sem lesen krepelec in sem počakal. Valpet je bil. Ni me koj spoznal in rekel je: „Kaj drva žgeš?“

„Tvoja niso kakor moja ne, kaj ti mar?“ pravim.

„A, si ti?“

„Jaz, le čakaj čakaj, kaj bežiš, greva vkup. Morda bova eno rekla ali pa dve“, rečem in grem za njim.

Hitro je stopal, jaz pa vstric njega. Ni mu bilo po volji, da je ravno mene dobil. Precej časa nisva seničesa menila. On ni vedel, kaj bi rekel, bal se me je, ker sva bila sama po noči, jaz pa nisem vedel, kako bi začel. Tako prideva iz hoste ven na raven. Do grada ni bilo več daleč.

„Ti, kaj imaš ti z ono deklico, že veš ktero? Zakaj se vedno tam okrog potičeš?“ vprašam ga.

„Mislim, da nisem dolžen odgovoriti,“ — pravi on.

„Če ti misliš da ne, jaz pravim, da.“ Primem ga za ramo in pravim: „Ne boš se z mesta premešnil, dokler ne boš prisegel in zarotil se, da te ne bo nikdar več v vasi pri njej videti. Če nočeš, pa ti bom predrobil žile in kosti, da me boš do smrti pomnil.“

Skušal se mi je izpuliti, pa dobro sem ga imel v kleščah.

„Ne boš obljubil?“

„Obljubim,“ pravi. Koj ga spustim.

„Gorjé ti pa bo, če ne ostaneš mož beseda.“ Bil je že kácih deset stopinj od mene.

„Če me prav ni več k tvoji ljubici, pa pomnila me bode. Zdaj jo le vzemi za ženo, če hočeš,“ vpije za menoj.

Ko to zaslišim, pograbi me jeza, nekaj zarujovem in se spustim v dir za njim. Pa ušel mi je tisto noč.

Da je to res, kar mi je na zadnje povedal, tega nisem mogel verjeti. Pa peklo me je neznansko. Da bi se bila ona spozabila, ki sem jaz toliko stavil na njo, več ko na vse ženske tega sveta, tega nisem mogel verjeti. Če sem pa zopet pomislil, kako rada je ž njim govorila s svojo nemščino vselej, kedar je mogla, kako se je proti meni spremenila, pa sem skoraj moral verjeti. Pa če je res, eno bom naredil, naj se svet podere. Nje same nisem mogel vprašati, ali je res, kar je djal. Sram me je bilo, in nisem vedel, kaj bi počel, ki bi iz njenega odgovora spoznal, da je taka. Bila je od dne do dne bolj bleda, tiha, malo je je bilo videti. To je bilo že slabo znamenje, ali jaz sem se še vendar tolažil, da kaj družega pomeni.

Tako sem bil neko nedeljo v cerkvi. Žeganje je bilo, natlačeni smo stali. Tam spredaj je v svojem posebnem stolu sedel in dremal naš grajščak. Za njim je stal valpet, oziral se po cerkvi sem ter tje, večkrat na me pogledal prav zaničljivo.

Zraven mene je stal fant iz bližnje vasi, ki je pred menoj hodil za hčerjo mojega soseda. Zato ker sem ga bil spodrinil, ni me mogel lehkó videti. Danes pa je bil nekaj ves drugi, šeptal mi je vedno kaj na uho, norčeval se iz valpta in drugih reči, tako da mi je bil že prav siten in nadležen. Ko maša mine in se pred cerkvijo vstopimo, bil je zopet pri meni in govoril marsikaj.

„Kaj pa tvoja deklé, kako se kaj imata? Zdaj jo boš pustil, to se ve da?“ pravi.

„Zakaj?“

„Glej-ga no, kaj ne veš, kaj ljudjé govore Grešili smo, grešili! Grdo je res, da te je tako za nos vodila. Ta hudirjevi valpet je okoli hiše vohal ko sléden pes. Treba mu jih je bilo po plečih nametati. Jaz sem zmerom čakal, kedaj boš to storil, kar bi bil vsak izmed nas.“

„Tako je tedaj vendar res“, djal sem jaz. Zavrelo je po meni, valpet je ravno s svojim grajščakom iz cerkve prišel. V žepu sem imel zaklepčen nož. Nič ne vem, kedaj sem ga ven potegnil, ne vem kedaj sem na-nj planil, podrl ga v hipu na tla in zabodel. Bil sem ves divji, kakor živina, nič me ni bilo sram, ničesa se nisem bal.

„Primite ga!“ kričal je grajščak, pa nihče se me ni upal dotekniti. Pobegnul sem izpod cerkve in šel v hosto.

Tam se vležem na mah. Nekaj časa se mi je zdelo, da sem na tujem svetu, da nisem tisti, ko sem bil, mislil sem, da se mi vse le senja. Kmalo pa se mi kri umiri, začnem premišljati. Kaj sem storil? Človeka sem umoril! Groza me je bilo. Valjal sem se po tleh, najraje bi se pokopal v zemljo, da bi me več ne bilo. Vse življenje je zdaj proč. Sreča, mir, veselje, vse proč. Kakor Kajnu nimam več doma, svojemu dobrotniku ne smem več pred oči. Zakaj sem to storil? Zakaj nisem poslušal besedi svojega družega očeta, ki me je prav učil? Zarad nje, sem postal hudodejec, zarad nje, ki je za-me ni več. Beriči me bodo pojali, kakor divjo zver, če ostanem v deželi. In Bog, kaj bo ta rekel, gorje!

Noč se naredi, predno jaz vstanem. Kam bi se obrnil? Najprvo grem proti gradu. Videti moram, morda ga nisem do smrti, mislim si in to me nekaj utolaži. Tiho se priplazim do grada. Nihče me ni čutil. Pogledam tam skozi okno v sobo, kjer je navadno valpet ležal. Vidim ga na postelji, zraven njega je dekla sedela. Še je bil živ. O Bog in mati božja daj, da ne bi umrl, da ne bi jaz umora na vesti imel!

Potem se obrnem proti vasi. Hotel sem še svojega očeta prositi, naj mi ne zameri, naj me ne zavrže, kar sem storil, nisem iz hudobije, temuč v nepremisleku. Pa ko do hiše pridem, ni mi dalo stopinje več storiti, nisem se upal potrkat. Obrnem se proti sosedu. Tam potrkam na njeno okno, da bi njo odpuščanja prosil. Nihče se ne oglasi.

Naj bo kar hoče, naj bo vsega konec, hajdimo po svetu!

In šel sem, kam? sam nisem vedel. Tačas je bilo še drugače na svetu, ko današnji dan. Zdaj najde gosposka človeka, naj ide kamor je, še tako daleč. Takrat pak je bil izgubljen in zavarovan, da je le iz dežele šel. Nihče me ni vprašal za popotni list, nihče od kod in kdo sem.

Tako sem se več let klatil po svetu. Strojari sem pri več mojstrih po svetu, kar sem zaslužil, zapravil sem sproti, da bi v pijači pozabil, kako mi je bilo enkrat in zakaj sem dom zapustil. Rad, neizrečeno rad bi bil šel večkrat na dom pogledat, kako je, pa nisem si upal.

Kakor vsi ljudje, tako sem tudi jaz še le potlej, ko je bilo prepozno, spoznal, kako neumen sem bil v mladosti. Kaj je bilo vsega tega treba, zakaj nisem bil mlad te pameti, da bi se za enega človeka ne bil tolikanj brigal, ko je vendar toliko ljudi in imamo vsi tiste slabosti in tiste grehe, samo da je eni pokrivajo, eni kažejo, eni so večji, eni manjši hudobneži, vsi vkup pa kaj malo modri v življenji.

Čez dolgo let sem djal: zdaj te je že ves svet doma pozabil, tebe in to, kar si storil. In šel sem domú. Marsikaj sem drugače našel. Moj oče Rapas je bil davno umrl. Svoje premoženje je bil sorodnikom in ubogim zapustil, mene še v mislini vzel, da, še slišati ni mogel od mene. Valpet res ni bil umrl, pa pobral se je bil kmalo iz tega kraja. Moja nekdanja ljuba tudi ni več živela; kmalo potem, ko je odšel njen zapeljivec, šla je tudi ona na oni svet. Njen otrok živi še. Mene ni doma nihče spoznal in tudi sam nisem nikomur pravil, kdo sem.

Prileten sem že bil, nekaj časa sem še delal, pa ne dolgo. Začel sem na zadnje od hiše do hiše hoditi, kakor še zdaj hodim. Dolgo menda že ne bo treba in rad bi videl, da ne bi bilo. Zakaj če se spomnim, da sem sam kriv, da moram na starost noge rabiti in za trdo skorjo moliti, zagreni mi vse, in dostikrat bi obsedel na potu, da bi s smrtjo znanje storil, ko bi le vedel, da bo tamkaj boljše za-me.